

„Czy znasz swoje prawa?” - szkolny konkurs o prawach dziecka i ucznia.

W czerwcu uczniowie klas I i II naszego gimnazjum wezmą udział w akcji promującej prawa dziecka i ucznia, finałem której będzie szkolny konkurs - „Czy znasz swoje prawa? W I etapie konkursu wezmą udział wszyscy uczniowie. Z każdej klasy zostaną wyłonione 3 najlepsze osoby, stworzą one zespoły uczestniczące w części finałowej. Na uczestników i zwycięzców czekają nagrody i punkty z zachowania. Poniżej zamieszczamy materiały dotyczące praw dziecka i ucznia, które pomogą przygotować się do konkursu i przede wszystkim pozwolą Wam poznać wasze prawa.

Organizatorzy: Małgorzata Czulewicz i Beata Jabłońska

Międzynarodowa ochrona Praw Dziecka

Każde dziecko ma prawo do szacunku dla swojej indywidualności, troskliwej opieki i poważnego traktowania jako odrębnej, pełnoprawnej osoby. Gwarantują to umowy międzynarodowe uznawane w większości krajów świata. Przekonaj się, że chronią także Ciebie...

Dzieci to wszystkie osoby, które nie ukończyły jeszcze 18 lat. W ten sposób określają dziecko najważniejsze dokumenty międzynarodowe, w tym KONWENCJA O PRAWACH DZIECKA. Prawa Dziecka nie zawsze były chronione przez umowy międzynarodowe. Dopiero w latach 20. XX w. zaczęło się to zmieniać (w 1924 r. przyjęto Deklarację Praw Dziecka). Jednak o prawdziwym rozwoju prawnej ochrony dzieci możemy mówić dopiero po II wojnie światowej.

Polska ma ogromny wkład w rozwój ochrony praw dziecka. Po zakończeniu II wojny światowej Polak, Ludwik Rajchman zaproponował utworzenie organizacji działającej na rzecz dobra dzieci całego świata. W ten sposób powstał UNICEF, czyli Fundusz Narodów Zjednoczonych na Rzecz Dzieci.

W 1978 r., z polskiej inicjatywy, Komisja Praw Człowieka ONZ rozpoczęła prace nad projektem Konwencji o Prawach Dziecka. Zanim ją uchwalono, dzieci nie były w żaden sposób chronione, a dorośli sami decydowali o ich życiu wychodząc z założenia, że dzieci jeszcze nic nie rozumieją, albo same nie są w stanie określić swoich potrzeb.

Po długich dyskusjach, 20 listopada 1989 r. Konwencja Praw Dziecka, została przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych. Dziś jest to najważniejszy dokument chroniący prawa dziecka, składa się ona z 54 artykułów. Można powiedzieć, że jest to światowa konstytucja dzieci. Dzięki niej dziecko zaczęto traktować jako osobę, która ma swoje prawa i trzeba je pytać o zdanie w sprawach, które go dotyczą. W Polsce Konwencja obowiązuje od 30 września 1991 roku.

Najważniejsze założenia Konwencji Praw Dziecka:

Traktowanie dzieci jako odrębnych jednostek, które wymagają szczególnej opieki ze względu na swą niedojrzałość, szacunek dla indywidualności dziecka, uznanie, że rodzina jest najlepszym środowiskiem wychowania dziecka, Przekonanie, że państwo ma wspierać rodzinę a nie wyręczać ją w jej funkcjach.

Postanowienia Konwencji odnoszą się do dziecka zarówno przed, jak i po urodzeniu. Szczególne prawa przyznane zostały dzieciom upośledzonym i niepełnosprawnym oraz pozbawionym rodziców. Konwencja podkreśla prawa wszelkich mniejszości narodowych oraz grup etnicznych do zachowania własnej kultury, religii i języka.

We wszystkich krajach, które ratyfikowały Konwencję, a więc także w Polsce, do czasu osiągnięcia pełnoletności za dzieci odpowiadają rodzice. To oni są odpowiedzialni za wychowanie i bez-

pieczeństwo dzieci. Oni sprawują nad nimi władzę rodzicielską, nie mogą jednak naruszać praw dziecka, gwarantowanych mu przez Konwencję. Ani rodzice, ani ktokolwiek inny nie może bić dzieci, gnębić psychicznie czy molestować seksualnie. Nikt nie powinien również czytać listów adresowanych do dziecka.

Ale uwaga! W sytuacji, kiedy bezpieczeństwo dziecka jest zagrożone (np. ktoś proponuje Ci narkotyki, albo wciąga w środowisko przestępcze), rodzice wyjątkowo mogą przeczytać Twoje listy, dla Twojego dobra (choć powinni Cię o tym poinformować).

Inne prawa, które Konwencja gwarantuje dzieciom:

Prawo do życia, prawo do otrzymania imienia, uzyskania obywatelstwa oraz, jeżeli to możliwe, prawo do poznania swoich rodziców i pozostawania pod ich opieką, prawo do kontaktów z obojgiem rodziców, prawo do swobodnego wyrażania poglądów we wszystkich sprawach dotyczących dziecka, prawo do swobodnej wypowiedzi, prawo do informacji, prawo do swobody wyznania przy zachowaniu praw rodziców lub opiekunów do odpowiedniego ukierunkowania dziecka, prawo do prywatności, prawo do ochrony zdrowia, prawo do nauki, prawo do odpowiedniego poziomu życia, prawo do wypoczynku i czasu wolnego oraz do uczestniczenia w zabawach i zajęciach rekreacyjnych, prawo do ochrony przed wykonywaniem pracy, która może być szkodliwa lub niebezpieczna dla dziecka i inne. Dziecko, może brać bezpośredni udział w działaniach zbrojnych od 15 roku życia.

Wszystkie państwa, które przyjęły Konwencję, muszą realizować postanowienia w niej zawarte. Komitet Narodów Zjednoczonych ds. Praw Dziecka — ciało złożone z osiemnastu przedstawicieli różnych krajów świata kontroluje, czy wszystkie państwa wywiązują się dobrze z obowiązków wynikających z Konwencji. Dwa lata po jej przyjęciu każde państwo musi składać sprawozdanie komitetowi, następnie zaś regularnie w odstępach pięciu lat.

Komitet ds. Praw Dziecka zbiera się 3 razy w roku w Genewie w celu publicznego omówienia przedłożonych mu sprawozdań — na posiedzeniach otwartych. Uwagi i zalecenia Komitetu mają być szeroko rozpowszechniane, tak aby mogły stanowić podstawę toczonych w poszczególnych krajach dyskusji o poprawie warunków życia dzieci.

Jeżeli dzieci osiągną już pełnoletność, stają się dorosłymi, nikt nie może ingerować w ich życie rodzinne, prywatność oraz czytać korespondencji. Gwarantuje to Powszechna Deklaracja Praw Człowieka z 1948 r. oraz inne dokumenty międzynarodowe takie jak: Międzynarodowy Pakt Praw Obywatelskich i Politycznych z 1966 r. czy Europejska Konwencja Praw Człowieka z 1950 r. Są to dokumenty powszechne. Dotyczą one ochrony praw wszystkich ludzi niezależnie od różnic występujących między nimi.

Tak w Polsce, jak i w większości krajów Unii Europejskiej (Belgia, Hiszpania, Francja, Szwecja, Austria, Dania, oraz Walia i Irlandia Północna) działają rzecznicy praw dziecka. Dbają oni o przestrzeganie praw młodych ludzi. Do nich dzieci mogą się zwrócić, jeżeli ich prawa są łamane.

Deklaracja Praw Dziecka

Deklaracja Praw Dziecka, dokument przyjęty 20 listopada 1959 przez Zgromadzenie Ogólne ONZ. Zawierała 10 szczegółowo sprecyzowanych zasad praw dziecka:

1. Powszechność zastosowania deklaracji – Deklaracja Praw Dziecka obejmuje wszystkie dzieci bez względu na różnice.
2. Otoczenie dziecka szczególną ochroną, która umożliwi jego wszechstronny rozwój w warunkach wolności i godności, czemu powinny służyć: ustawodawstwo kraju i wszelkie inne środki.
3. Prawo do nazwiska i obywatelstwa w chwili urodzin.
4. Stworzenie matce i dziecku przed i po urodzeniu warunków do rozwoju, opieki, ochrony medycznej poprzez system ubezpieczeń.

5. Szczególna troska wobec dzieci upośledzonych fizycznie lub umysłowo.
6. Stwarzanie dziecku atmosfery pełnej miłości, bezpieczeństwa i zrozumienia, czemu powinien służyć system ochrony rodziny, nieodrywanie małych dzieci od matki, poza krańcowymi sytuacjami, opieka nad dziećmi pozbawionymi rodziców.
7. Prawo do nauki, rozwoju kult., rozrywek, które powinny służyć pełnemu rozwojowi osobowości. Wymogiem minimalnym powinno być powszechne, obowiązkowe szkolnictwo na poziomie podstawowym.
8. Pierwszeństwo dziecka do ochrony i pomocy.
9. Ochrona dziecka przed wyzyskiem, okrucieństwem, zaniedbaniem, wykluczenie handlu dziećmi i zakaz pracy poniżej odpowiedniego, minimalnego wieku oraz wykonywania czynności szkodliwych fizycznie, psychicznie lub moralnie.
10. Wychowywanie dziecka w duchu tolerancji, szacunku dla innych ludzi, przyjaźni i pokoju między narodami.

Zasady te wynikały z ogólnych norm zawartych w Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka, a także z przekonania, że dziecko ze względu na swą słabość i uzależnienie od świata dorosłych powinno być specjalnie chronione. Apelowano do wszystkich rządów, instytucji, rodziców o stosowanie się do przyjętych zasad i tworzenie ustawowych warunków umożliwiających ich realizację.

Czym zajmuje się Rzecznik Praw Dziecka?

Rzecznik Praw Dziecka jest w swojej działalności niezależny od innych organów państwowych i odpowiada jedynie przed Sejmem na zasadach określonych w ustawie.

Rzecznika powołuje Sejm, za zgodą Senatu, na wniosek Marszałka Sejmu, Marszałka Senatu, grupy co najmniej 35 posłów lub co najmniej 15 senatorów. Kadencja Rzecznika trwa 5 lat.

Rzecznik stoi na straży praw dziecka, a w szczególności:

- prawa do życia i ochrony zdrowia,
- prawa do wychowania w rodzinie,
- prawa do godziwych warunków socjalnych,
- prawa do nauki.

Rzecznik podejmuje działania na rzecz zapewnienia dziecku pełnego i harmonijnego rozwoju, z poszanowaniem jego godności i podmiotowości (art. 3 ustawy o Rzeczniku Praw Dziecka). Wypełnienie tych zadań wymaga ochrony dziecka przed wszelkimi przejawami przemocy, okrucieństwa, wyzysku, a także przed demoralizacją, zaniedbaniem i innymi formami niewłaściwego traktowania.

Przedmiotem troski Rzecznika są wszystkie dzieci; szczególną opieką otacza dzieci niepełnosprawne, które mają utrudniony start życiowy.

Rzecznik wykonując swoje uprawnienia, kieruje się zasadami zawartymi w Konstytucji RP, Konwencji o Prawach Dziecka i ustawie o Rzeczniku Praw Dziecka, w tym zwłaszcza:

- zasadą dobra dziecka,
- wszystkie działania podejmowane są w najlepiej pojętym interesie dziecka,
- zasadą równości,
- troską o ochronę praw każdego dziecka,
- zasadą poszanowania odpowiedzialności, praw i obowiązków obojga rodziców za rozwój i wychowanie dziecka.

Rzecznik podejmuje działania przewidziane w ustawie z własnej inicjatywy, biorąc pod uwagę napływające do niego informacje wskazujące na naruszenie praw lub dobra dziecka. Zajmuje się przypadkami indywidualnymi, jeśli nie zostały one wcześniej rozwiązane we właściwy sposób mimo, że wykorzystano dostępne możliwości prawne. Rzecznik nie zastępuje wyspecjalizowanych służb, instytucji i stowarzyszeń zajmujących się ochroną dziecka, lecz interweniuje w sytuacji, kiedy dotychczasowe procedury okazały się nieskuteczne bądź ich zaniechano.

Adresatami działań Rzecznika są wszystkie organy władzy publicznej (między innymi: Sejm, Prezydent RP, Rada Ministrów, sądy), samorządy terytorialne, instytucje rządowe i organizacje pozarządowe, do których Rzecznik może zwrócić się o:

-złożenie wyjaśnień i udzielenie niezbędnych informacji, a także o udostępnienie akt i dokumentów, w tym zawierających dane osobowe,

-podjęcie przez nie działań na rzecz dziecka, zgodnie z zakresem ich kompetencji, przedstawiając oceny i wnioski zmierzające do zapewnienia skutecznej ochrony praw i dobra dziecka,

-wystąpienie z inicjatywą ustawodawczą bądź o wydanie lub zmianą innych aktów prawnych.

W naszym kraju funkcjonuje szereg instytucji zajmujących się prawami dziecka. Często jednak działają one jedynie w konkretnym środowisku społecznym lub na określonym obszarze, czasem sytuacja dziecka nie jest głównym celem ich działalności. Ustanowienie Rzecznika Praw Dziecka oznaczało powstanie niezależnej instytucji, wyposażonej w uprawnienia o charakterze kontrolnym, ostrzegawczym i inicjującym, wspierającej wysiłki zmierzające do maksymalnej ochrony praw dziecka.

Obowiązkiem Rzecznika jest coroczne przedstawienie Sejmowi i Senatowi informacji o swoich działaniach oraz uwag o stanie przestrzegania praw dziecka w Polsce. Ponieważ informacja ta jest podawana do wiadomości publicznej, stanowi doskonałą możliwość podjęcia ogólnonarodowej dyskusji nad stanem przestrzegania praw dziecka w Polsce.

Prawa człowieka, dziecka i ucznia zapisane są w następujących aktach prawnych:

- Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka przyjętej 10 grudnia 1948 roku
- Konwencji o Prawach Dziecka uchwalonej przez ONZ 20 listopada 1999 roku
- Ustawie o systemie oświaty
- Rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 21 maja 2001 roku w sprawie ramowego statutu publicznej szkoły podstawowej i gimnazjum.
- Ustawie o Rzeczniku Praw Dziecka z 6 stycznia 2000 roku.

Rzecznikiem Praw Dziecka jest obecnie MAREK MICHALAK

PRAWA UCZNIĄ W POLSKIM SYSTEMIE PRAWNYM

- Prawo do edukacji.
- Prawo do wyrażania swojej opinii
- Prawo do swobody wypowiedzi i informacji.
- Zakaz naruszania godności ucznia przez przyjęte w szkole reguły dyscypliny.
- Prawo do jawnej i umiarkowanej oceny postępów w nauce.

- Prawo do życzliwego, podmiotowego traktowania w procesie dydaktyczno - wychowawczym.
- Prawo do wpływania na życie szkoły poprzez działalność samorządową.
- Prawo do uznania i zachowania tożsamości narodowej.
- Prawo do swobody myśli oraz przekonań światopoglądowych i religijnych

STATUT SZKOŁY

Statut szkoły może rozszerzać prawa przysługujące uczniom, nie może natomiast ich zawężyć ani nakładać obowiązków nie przewidzianych w aktach wyższej rangi!

Statut może także zawierać zapisy, których nie akceptujesz – mimo to musisz ich przestrzegać bo są one obowiązującym prawem

Statut nie może naruszać praw zawartych w konstytucji czy Konwencji o Prawach Dziecka

Każdy uczeń ma prawo wglądu do statutu swojej szkoły

Co może zrobić uczeń gdy, jego prawa są łamane?

Najlepiej jest, jeśli konflikt rozwiązywany jest na terenie szkoły.

W szkole uczeń może poprosić o pomoc:

1. Wychowawcę klasy.
2. Innego nauczyciela, którego darzy zaufaniem.
3. Pedagoga szkolnego.
4. Samorząd Uczniowski
5. Szkolnego Rzecznika Praw Ucznia [jeśli istnieje]
6. Dyrektora szkoły.
7. Rodziców.

Jeśli problemu nie udało się rozwiązać na terenie szkoły i są to sprawy dla ucznia ważne, warto interweniować dalej.

Poza szkołą uczeń może zwrócić się do :

1. Organizacji pozarządowych – są to różne stowarzyszenia i fundacje, wiele z nich pomaga dzieciom. Do najbardziej znanych należy Komitet Ochrony Praw Dziecka.
2. Naczelnego Sądu Administracyjnego / do sądu w imieniu ucznia występuje rodzic
3. Kuratorium Oświaty.

Gdzie szukać pomocy, gdy zawiadą rodzice, wychowawca, samorząd szkolny?

- w kuratoriach u Rzeczników Praw Ucznia
- w Biurze Obsługi Praw Ucznia
- w Biurze Rzecznika Praw Dziecka
- u Rzecznika Praw Obywatelskich
- u Pełnomocnika Rządu ds. Rodziny
- w Biurze Porad Obywatelskich